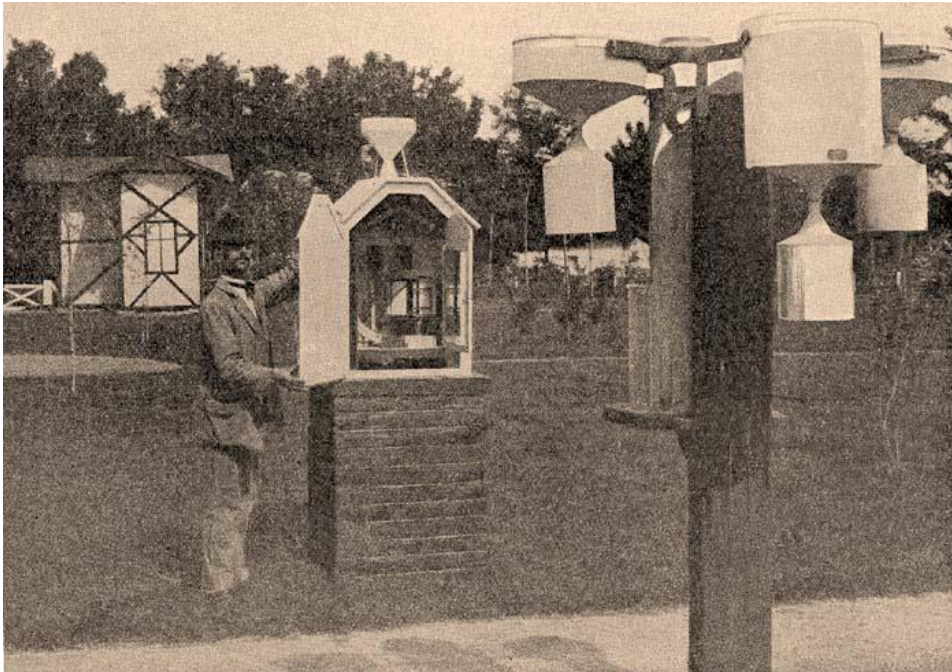

NÉPI IDŐJÓSLÁS MAGYARORSZÁGON

1850 óta készítenek rendszeres műszeres időjárési feljegyzéseket Magyarországon. Ezeknek a műszeres meteorológiai adatsoroknak köszönhetően ellenőrizhetővé váltak a meteorológiai-klimatológiai témájú népi hiedelmek. Magyarországra vonatkoztatva többen végeztek ezzel kapcsolatban vizsgálatokat, melyekhez 100 éves adatsorokat (általában 1901-2000) vettek alapul.

HIEDELMEK CSOPORTOSÍTÁSA

A népi hiedelmeket többféleképpen csoportosíthatjuk. Vannak növényekhez, illetve állati viselkedéshez kapcsolódó, jeles napokhoz, névnapokhoz kötődő, hosszabb időtartamra és felhőkre vonatkozó megfigyelések. Ezek alapján a hiedelmek a következőképpen csoportosíthatók a teljesség igénye nélkül. A növényekkel és állatokkal kapcsolatos hiedelmek nem vizsgálhatók adatsorok segítségével, ám több-kevesebb biológiai ismeretekkel a legtöbb ilyen előrejelzés magyarázható.

JELES NAPOKHOZ KÖTŐDŐ MEGFIGYELÉSEK

"Ha január első napja szép, fényes időt hoz, azzal azt jövendőli, jó és bőven termő lesz az év. "

"Ha csillagos az újévi éjszaka, rövid lesz a tél. "

"Hosszú lesz ellenben a tél, ha az esztendő első reggelén északi, hideg szél fúj." (január 1.)

" A mondás úgy tartja, ha Piroska napon fagy, akkor a következő negyven napon is fagyos lesz az idő." (január 18.)

"Ha Ágnes hideg, engesztel Vince, hogy teljék a pince." (január 21.)

"Dorottya napi népi jóslat: Ha csikorog a fagy, a tél nemsoká abbahagy." (február 6.)

"Ha Dorottya locsog, Julianna kopog." (Február 16. Julianna)

"Amilyen az idő március 10-én, az várható a következő negyvenen."

"Gergely "rázza a szakállát", azaz több évben a tél utolsó fellángolását hozva." (március 12.)

"Sándor, József, Benedek zsákban hozzák a meleget." (március 18.)

"Ha április 30. jó időt hoz, vele hozza a jó termést is, ha meg rossz az idő, viszi a hasznot."

"Ha május 1. hideg, szűkös lesz a termés, ha meleg, bőséges."

"Ha Orbán napján esik, jó lesz idei termés." (május 13.)
"Ha szép idő van augusztus 10-én, szépek ígérkeznek az ősz is, bő termés várható."
"Ha Lőrinc napon süt a Nap, az ősz további része is derűs lesz." (szeptember 5.)
"A szeptember 8-ai napnak az ellentéte várható a következő hetekben."
"István napon a szép, napos idő száraz nyarat és jó bort ígér." (december 26.)

ÁLLATOKHOZ ÉS NÖVÉNYEKHEZ FÜZŐDŐ MEGFIGYELÉSEK

"Ha a fülemüle Márk napon megszólal, szép tavaszt ígér." (április 25.)
"Ha február 2-án a medve meglátja árnyékát, akkor visszamegy, mert a tél még sokáig fog tartani."
"Ha a fecskék magasan szállnak, az idő szép lesz"

Esőt, rossz időt jósolnak a következők:

"Ha a hangyák nagy tömegben jönnek elő"
"Ha a macska sokat mosdik"
"Ha a legyek nagyon erőszakosak"
"Ha a szamarak a fülüket rázzák és ordítanak"
"Ha a tehenek kergetik egymást"
"Ha a lovak idegesek, és összegyűlnek a karám sarkában"
"Ha a darvak csőrüket a szárnyuk alá dugják"
"Ha a sirályok messze szállnak a tengerparttól, mélyen berepülnek a szárazföld belsejébe"
"Ha a giliszták kibújnak a földből"
"Ha a tücskök hangosan zenélnek"
"Ha a szúnyogok erőszakosan csípnek, és a földhöz közel repülnek"
"Ha az árvalányhaj szálai kiegyenesednek"
"Ha lefelé hajlik a harangvirágok feje"

Szép idő várható:

"Ha a fecskék magasan repülnek"
"Ha a tücsök éjszaka ciripel"
"A madarak nem sokkal a vihar előtt elcsendesednek"
"Hideg várható, ha a varjak nagy tömegben a városba repülnek"

Száraz, napos idő lesz, ha:

"a keresztcs pókok este n agy hálót szőnek"
"a legyek vidáman repdesnek"
"ökörnnyál száll a levegőben"
"a pókok kora reggel már dolgoznak"

Enyhe lesz a tél:

"Ha a vándormadarak későn repülnek délre"
"Ha sok pockot látni ősszel"
"Ha az erdei egerek nagyon felszaporodtak"
"Ha a bíbic télen is itt marad"

A tél végét jelzik:

"a megszólaló pacsirták"
"a csiripelő verebek"
"Ha a medvék, ha elhagyják barlangjaikat"
"Ha a vadnyulak, ha vidáman játszanak"

METEOROLÓGIAI JELENSÉGEKHEZ - FŐLEG FELHŐKHÖZ - KAPCSOLÓDÓ MEGFIGYELÉSEK

"Ha udvara van a Holdnak, rossz idő várható"

"Ha napkelte és napnyugtakor köd képződik, akkor szép idő várható"

"Vihar közeleg, ha a napközben képződött gomolyfelhők napnyugta után sem oszlanak szét"

"Ha eső idején keleti szél fúj, akkor az esős idő legalább egy napig tart"

"Szárász, szép idő várható még aznap délután, ha napkelte előtt esik; északi szél fúj pár napig;

"Ha a reggeli gyalogköd feloszlik, akkor szép idő lesz"

"Teliholdkor tiszta az idő, akkor száraz, szép idő várható"

"A közeli vihart jelzi az is, ha az erdei madarak hirtelen elhallgatnak."

PÁR ISMERT NÉPI HIEDELEM MAGYARÁZATA

"Ha Medárd napján esik, negyven napig fog zuhogni"

Ezt a feltevést már sokan vizsgálták. Egyesek szerint monszunjelenségről van szó, aminek következtében a szárazföld jobban felmelegszik, mint a tengerfelszín, így nyomáskülönbség alakul ki. Természetesen ez a légtömegek kicserélődésével jár, mialatt a hűvösebb levegő a szárazföld felé áramlik. Emiatt az esőzések akár hetekig is tarthatnak (HERCZEGH É. - VOJNITS A, 1981). Mások szerint, és ez lehet az egyik lehetséges helyes megoldás, a kialakult zivatarokhoz kapcsolódó visszacsatolásról van szó, nem egyszerű zivatarról. A ciklon élettartama jóval hosszabb lesz és erőssége is nagyobb, ha a mezo skálájú zivatarok visszahatnak a szinoptikus skálára, mert a zivatarok okozta feláramlás jelentősen segíti a ciklonális feláramlást. (HORVÁTH Á.,2007).

"Ha a kutya bűdös, akkor eső lesz"

A kutyanak a szőre higroszkópos, vagyis magába szívja a vizet. A csapadék hullást megelőző páratartalom-növekedés hatására a kutya szőre nedvesebb lesz. Ekkor különböző szaganyagok szabadulnak fel, és jutnak a levegőbe kedvencünk felületéről történő párolgás során.

"Ha a fecskék lent röpködnek, eső lesz."

Valójában, itt a rovarok jelzik az időváltozást. A rovarok hártványos szárnya a kutyaszőrhez hasonlóan higroszkópos, és magába szívja a légköri nedvességet. Eső előtt a levegő megnövekedett páratartalma miatt szárnyuk nehézkessé válik, kénytelenek alacsonyabban repülni. A táplálékot kereső, rájuk vadászó madarak pedig a talajközelségben találják meg őket.

Ország Ferenc

Okleveles meteorológus, www.kecske-met.com